

KREDIT-MODUL TIZIMI VA UNING AFZALLIKLARI

Sharipova E'zoza Fazliddin qizi

Guliston davlat pedagogika instituti,
Xorijiy til va adabiyoti ta'lim yo'nalishi
1-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada-kredit modul tizimi va ungacha bo'lgan ta'lim tizimining farqli jihatlari hamda kredit-modul tizimining afzalliklari haqida so'z boradi. Bundan tashqari, kredit-modul tizimining oliy o'quv yurtlarida qanday muhim o'zgarishlarga sabab bo'lganligi to'g'risida so'z yuritamiz.

Kalit so'zlar: kredit-modul, baholash mezonlari.

Bir necha asrlardan buyon olib borilayotgan islohotlar yangilikka qaratilgan bo'lib, bu innogvatsion jarayon davlatning rivojlanishi, albatta, boshqa sohalar bilan bir qatorda ta'lim sohasiga bog'liqdir. Agar inson o'qib o'rganmaganda, izlanmaganda edi, hozirgi kundagi texnikalar hamisha sarob bo'lib qolgan bo'lar edi. Aytib o'tish joizki, 11 yillik ta'lim majburiy va undan so'ng oliy o'quv yurtlari ixtiyoriy ravishda belgilab qo'yilgan bo'lib, bu jarayon har bir o'qishga shijoati bor o'quvchi uchun, albatta, intilish motivatsiya olish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga universitet, institut kabi ta'lim muassasalari etuk kadrlarni etishtirib berishga ixtisoslashgan bo'lib, bu davlatning rivojlanishiga hissa qo'shadigan kadrlar bo'lishi talab etiladi, ya'ni oliy o'quv yurtlari davlat oldidagi majburiyatini bajarish talabiga javob bera olishi kerak. Ammo shuni narsa muhimki, o'tgan bir necha yillar davomida o'quv jarayonini boshqarish tizimida juda ko'plab kamchiliklar mavjud edi. Bu esa ta'lim sifatining yuqori darajaga chiqishi uchun to'sqinlik qilar edi. Masalan, baholash sistemasini oladigan bo'lsak, barcha o'quv jarayonlarida talaba va o'quvchilar 2,3,4,5 kabi tarzida

baholanar edi. Ammo bu tizim xorijiy mamlakatlarida o‘qishni xohlagan talabalar uchun qo‘l kelmadi, ya’ni xorijiy mamlakatlar baholash tizimi butunlay boshqacha bo‘lganligi sababli, yurtimizdan borgan talabalarning xorijiy oliy ta’lim muassasalarida o‘qish istagini amalga oshirishlarida qiyinchiliklar tug’dirmoqda edi. Shu boisdan O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida» 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-son hamda «2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini «Ilm, ma’rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida» 2020-yil 2-martdagi PF-5953-son farmonlarida belgilangan vazifalar ijrosini ta’minlash maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qabul qildi.⁷ Bunda: 2020/2021-o‘quv yilidan boshlab respublika oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o‘tkazish tartibi joriy etish va oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to‘g‘risidagi nizom 1-ilovaga muvofiq tasdiqlanishi ko‘rsatib o‘tilgan.⁸

Ushbu nizom orqali oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayoniga kredit to‘plash va ko‘chirishning Evropa tizimi (European Credit Transfer and Accumulation System — ECTS) asosida ta’limning kredit-modul tizimini joriy etish tartibini belgilashi aniq qilib ko‘rsatib berilgan. Bu ham ta’limda o‘zgarish bo‘lishi uchun juda katta turtki bo‘lgan bir omil desak mubolag’a bo‘lmaydi.

Shundan so‘ng bir qancha ilmiy yondashuvlar orqali, ya’ni davlat ea’lim muassasalari mutasaddilari hamda muassasa etakchi olimlari bir nechta davlatlarning ta’lim tizimini o‘rgangan holda har tomonlama qulaylikka ega bo‘lgan kredit-modul tizimini joriy etish tavsiyasini berganligiga guvoh bo‘lamiz. Ushbu tizim, avvalo, Toshkent Axborot texnologiyalar universitetida sinovdan o‘tkazilib, yaxshi natijaga

⁷ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. – Toshkent, 29.04.2019. № PF-5712.

⁸ <https://lex.uz/docs/5193564>

erishilgandan so'ng, 2020/2021-o'quv yilining o'zida 33 ta oliy ta'limmuassasalarida joriy qilish ko'zda tutildi.

Demak, ushbu tizimning avvalgi tizimdan qanday ustunlik jihatlari borligini ko'rib chiqamiz maqsadga muvofiqdir.

Birinchidan, eng qulay tomonlaridan biri shuki, tizim elektron shaklda, ya'ni inson omilisiz foydalaniladi, demakki, qog'ozbozlikdan qutulish desak mubolag'a bo'lmaydi.

Ikkinchidan, ushbu tizimning asosiy maqsadlaridan biri talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik, erkin fikr almasha olish hamda tizimga yuklanga manbaalarni mustaqil o'zlashtirishi kabi qulayliklar egadir.

Uchinchidan, yana ustun jihatlari aytdigan bo'lsak, ushbu tizim talabalar almashinuvini muammosiz yo'lga qo'yishdek muhim bir vazifani avtomatik ravishda omalga oshirishga yo'l ochib beradi. Chunki bitta universitetda olingan kredit ikkinchi universitetda ham hisobga olinadi va talabalar kredit yo'qotmasdan bir universitetdan boshqasiga o'ta olishi imkoniyati yaratiladi.

To'rtinchidan, talabalar o'zlari xohlagan professor-o'qituvchilarni darsida qatnasha olish huquqiga ega bo'ladi va shu bilan birga professor-o'qituvchilarga talab ham ortadi va ushbu darajaga erishish uchun talabgorlar ko'payadi desak adashmagan bo'lamiz.

Kredit-modul tizimining afzallik jihatlari faqat yuqoridagilar emas. Balki oldingi ta'lim tizimida talaba bir semester davomida qoldirgan dars soati 30 soatdan oshsa ogohlantirilar, 74 soatdan oshsa, talabalik safidan chiqarilar edi, ammo kredit-modul tizimida unday emas, barcha fanlarga alohida kreditlar ajratilgan va har bir semester davomida 30 kredit to'plashi kerak bo'ladi va jami 4 yil davomida 240 kredit to'planadi, 1-2 yillik magistratura dasturini tugallash uchun esa 60-120 kredit to'plashlari zarurligi bilan juda ham ahamiyatlidir. Ya'niki, talaba o'zlashtira olmagan fanlarini to'rt yil davomida o'zlashtirish olish imkoniyatiga ega bo'lishi juda ham katta imkoniyat ekanligidan dalolatdir.

Albatta, ustun jihatlarini sanasak, juda ham ko‘pligiga guvoh bo‘lamiz, oldingi baholash tizimda semester davomida uchta fandan o‘ta olmagan talaba o‘qishdan chetlashtirilar edi, lekin ushbu tizimda agar talaba qaysidir fan imtihonidan o‘ta olmasa, unga nizom talablari asosida o‘sha fanni qayta o‘qishga imkoni bor, o‘qishdan chetlashtirilmagan holda 8 yil ichida topshira olishi imkoniyati yaratilgan. Shuning uchun har bir belgilab qo‘yilgan dars kredit to‘plash uchun juda muhim, shu o‘rinda aytish kerakki, talabalarni davomat qilish ham kerak emas, chunki kredit to‘plab semestr oxirida belgilangan nazorat turidan o‘ta olishlari uchun darsda faol qatnashishlari lozim bo‘ladi, bu ham talabalarning zimmasiga qo‘yilgan mas’uliyatlardan bir sifatida baholanishi mumkin.

Hech kimga sir emaski, barcha katta va kichik, rivojlangan va jadal rivojlanayotgan davlatlarda, albatta, ta’lim muassasalarida ba’zi muammolar mavjud, bu nafaqat davlatni, balki ta’lim tizimini ham rivojlanishiga katta to‘sqinlik qiladigan xavf desak adashmagan bo‘lamiz. Bu kabi yomon illatlar yaqin kunlarga (kredit-modul tizimi joriy etilgunicha) ta’lim sohamizda mavjud edi va yangi tizim joriy etilganidan so‘ng bu kabi muammolar echimni topganligiga guvoh bo‘lamiz.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, ushbu kredit modul tizmi ta’limning tubdan o‘zgarishiga sabab bo‘lgan omillardan biri hisoblanadi va shu bilan birga muqaddam joriy etilgan tizim bilan solishtiradigan bo‘lsak, juda ham ko‘p afzal jihatlarini ko‘ramiz. Bu kabi yangicha qadamlar davlatimizning boshqa jabhalarida ham qo‘llanilmoqda hamda o‘z imkoniyatlarini ochib berishdek muhim vazifalarni bajarmoqda.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. *O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. – Toshkent, 29.04.2019. № PF-5712.*
2. *1 <https://lex.uz/docs/5193564>*